

Rekenkamer Houten

Memorandum

Ondermijnende criminaliteit – ook in Houten

27 september 2024

Rekenkamer Houten

Ondermijnende criminaliteit – ook in Houten

27 september 2024

Inhoud

I	Ter introductie	blad 1
II	Doel en uitvoering	4
III	Bevindingen	6
IV	Ten slotte	14

Bijlagen

1. Bestuurlijke reactie
2. Nawoord rekenkamer

Memorandum

Rekenkamer Houten

Ondermijnende criminaliteit – ook in Houten

27 september 2024

Blad 1 van totaal 15

I Ter introductie

De rekenkamer

De gemeente Houten vult de wettelijk verplichte rekenkamer in volgens het zogenoemde directeurs-model. Voor de jaren 2023, 2024 en 2025 is een overeenkomst afgesloten met advies- en onderzoeksbureau Hordijk & Hordijk B.V. uit Culemborg, van waaruit Frank Hordijk en Peter van Loon voor Houten werkzaam zijn als respectievelijk directeur en plaatsvervangend directeur van de rekenkamer. Hordijk en Van Loon zijn in die posities door de raad benoemd in de vergadering van 24 januari 2023. De gemeente Houten ontvangt jaarlijks declaraties van Hordijk & Hordijk B.V. die optellen tot het budget dat voor de rekenkamer beschikbaar is: € 30.000 (exclusief omzetbelasting).

De rekenkamer opereert geheel onafhankelijk. Naast de desbetreffende bepalingen in de Gemeentewet vormt de Verordening op de Rekenkamer Gemeente Houten (2023), die door de raad van Houten is vastgesteld op 24 januari 2023, het kader voor de manier waarop de rekenkamer werkt (selectie van onderwerpen, uitvoering werkzaamheden, terugkoppeling bevindingen, communicatie met de raad). De rekenkamer wordt rond diverse formele en praktische zaken ondersteund door de griffie.

Onderzoeksprogramma voor 2024

Volgend op een uitgevoerde ‘ronde’ langs alle raadsfracties heeft de rekenkamer op 28 december 2023 het onderzoeksprogramma voor het jaar 2024 bepaald. De geselecteerde onderwerpen sluiten aan bij de (brede en gevarieerde) belangstelling waarvan in de fracties bleek. Met dit programma, dat via de griffie ter kennisneming aan de raad is aangeboden, heeft de rekenkamer invulling gegeven aan het bepaalde in artikel 7 van de bovenbedoelde Verordening.

In het onderzoeksplan voor 2024 zijn de volgende vier onderwerpen opgenomen ¹.

<i>Onderwerp</i>	<i>Rekenkamer</i>
Ondermijnende criminaliteit	Zie het voorliggende memorandum

¹ Zie het onderzoeksprogramma 2024 voor context, overwegingen, voorlopige aanpak en planning per onderwerp.

Rekenkamer Houten

Ondermijnende criminaliteit – ook in Houten

27 september 2024

Blad 2 van totaal 15

Startkwalificatie voor alle jongeren	• stelt vast hoe de gemeente bijdraagt aan het (laten) volgen en begeleiden van vroegtijdig schoolverlaters, met het oogmerk de jongeren in kwestie (alsnog) een zogenoemde startkwalificatie te laten halen • onderzoekt tegen die achtergrond: vanuit welke beleidsmatige kaders de gemeente acteert hoe de (eigen) inzet is georganiseerd (...) hoe Houten ‘presteert’ inzake het bewerkstelligen van een startkwalificatie voor zoveel mogelijk jongeren
Sociale en maatschappelijke voorwaarden in overeenkomst	• stelt de opvolging vast van de (voornaamste) aanbevelingen uit het in 2023 inzake dit onderwerp verrichte onderzoek
Convenanten, manifesten, akkoorden, allianties	• beziet de aard van de verschillende, al dan niet intergemeentelijke of anderszins met derden-partijen afgesloten c.q. ondertekende convenanten, manifesten en wat dies meer zij • beziet de invulling die de gemeente aan die verschillende documenten geeft.

Aandachts- of verbeterpunten

De memoranda van de rekenkamer zijn in de eerste plaats bedoeld voor de raad. De rekenkamer heeft altijd de intentie om vanuit een kritisch-positieve insteek een zo feitelijk mogelijke analyse te maken, waaruit dan meestal enkele (kleinere of grotere) potentiële aandachts- of verbeterpunten voortkomen. De raad kan die punten vervolgens desgewenst vertalen in vragen of verzoeken aan het college.

Rekenkamer Houten

Ondermijnende criminaliteit – ook in Houten

27 september 2024

Blad 3 van totaal 15

Memorandum

In het voorliggende memorandum zijn de bevindingen opgenomen uit het onderzoek met de werktitel ‘Ondermijnende criminaliteit – ook in Houten’.

De rekenkamer heeft het onderzoek uitgevoerd in de maanden januari tot en met juli 2024.

Zoals bij elk onderzoek – Hordijk en Van Loon zijn in de vanaf 2023 opnieuw geformaliseerde rol al sinds 2020 voor Houten actief – zijn de onderzoekers bij hun werkzaamheden uitstekend ambtelijk gefaciliteerd. Omdat zij ‘open’ over haar positie en werkzaamheden communiceert, maar vooral omdat de rekenkamer doorlopend prompt alle informatie en (achterliggende) stukken ontving, waardoor het onderzoek volgens bedoeling, opzet en planning kon verlopen: op deze plaats een specifiek woord van dank voor Sietske Werensteijn, projectleider georganiseerde ondermijnende criminaliteit bij de gemeente Houten.

**

De rekenkamer heeft een concept van dit memorandum op 22 augustus 2024 aangeboden voor ambtelijk wederhoor (gericht op het herstellen van mogelijke feitelijke onjuistheden).

Het memorandum is inhoudelijk afgerond op xy augustus 2024, de dag waarop – conform artikel 8, lid 8 van de Verordening op de Rekenkamer Gemeente Houten – het college is gevraagd een bestuurlijke reactie te geven. De op dat verzoek ontvangen brief is als bijlage 1 bij dit memorandum opgenomen. Na die reactie is als bijlage 2 een kort nawoord ingevoegd.

Rekenkamer Houten

Ondermijnende criminaliteit – ook in Houten

27 september 2024

Blad 4 van totaal 15

II Doel en uitvoering

De rekenkamer heeft het onderzoek willen uitvoeren conform de onderstaande kaders. Die zijn onverkort afkomstig uit het onderzoeksprogramma 2024.

Onderwerp	Ondermijnende criminaliteit – ook in Houten
Probleemstelling	De rekenkamer denkt dat ondermijnende criminaliteit ook binnen de grenzen van de gemeente Houten speelt. Drugs, mensenhandel en illegale prostitutie, witwassen van illegaal verkregen vermogen, ongewenste beïnvloeding van legale dienstverleners en/of ambtenaren en bestuurders: vijf voorbeelden uit een lange lijst van ‘mogelijkheden’ die alle onder het begrip ondermijnende criminaliteit kunnen worden geschaard.
Uitwerking – te beantwoorden onderzoeksthema’s	De rekenkamer: • gaat pogen het begrip ondermijnende criminaliteit voor Houten af te bakenen • gaat in beeld brengen wat de gemeente rond het bestrijden van ondermijnende criminaliteit <u>doet</u> of juist <u>niet doet</u> (zo mogelijk ook in vergelijking met enkele andere gemeenten) • gaat vaststellen vanuit welke formele kaders, welk beleid en/of welke nadere overwegingen de gemeente keuzes maakt waar het gaat om specifieke bemoeienis, inzet, communicatie en/of opvolging van opgedane bevindingen • komt, maar alleen als daartoe concrete aanleiding is en evenzeer concrete ‘content’ voorhanden is, met enkele aanbevelingen (die als altijd primair aan de raad zijn gericht).

Rekenkamer Houten

Ondermijnende criminaliteit – ook in Houten

27 september 2024

Blad 5 van totaal 15

Onderzoeksopzet	Voorlopig c.q. ter indicatie: • zelfstandig verzamelen, maar ook vanuit de gemeente laten aanreiken van lokale, regionale en landelijke documentatie • voeren van diverse gesprekken, waar aan de orde ook met partijen van buiten het gemeentelijke apparaat (politie, bewoners, specifieke zakelijke dienstverleners, docenten). In externe gesprekken zal steeds mede de vraag worden gesteld naar de <u>verwachtingen</u> die partijen rond het onderwerp c.q. inzake specifieke thema's binnen dat onderwerp van de gemeente Houten hebben (en uiteraard of die verwachtingen worden ingevuld) • bespreken van de voornaamste opgedane bevindingen en mogelijke aanbevelingen met het college of een specifieke portefeuillehouder • opstellen van een memorandum (met het gebruikelijke vervolg).
Rapportage	In de vorm van een compact memorandum.

Planning (indicatief)	• start in januari – opstart samenwerking met één door de algemeen directeur aan te wijzen contactambtenaar • zwaartepunt in de maanden februari, maart en april • mei en juni – voorbereiden en opleveren memorandum (voor het verkrijgen van een bestuurlijke reactie, waarna het vervolg richting raad wordt ingezet) • najaar – behandeling van het memorandum in de raad.
--------------------------	--

Het hierboven bedoelde ‘bespreken van opgedane bevindingen met (...) een specifieke portefeuillehouder’ vond plaats in de vorm van een informeel gesprek met burgemeester Gilbert Isabella op 23 mei 2024.

Rekenkamer Houten

Ondermijnende criminaliteit – ook in Houten

27 september 2024

Blad 6 van totaal 15

De rekenkamer heeft het onderzoek verricht via de twee gebruikelijke sporen. Die hebben zoals vrijwel altijd in wisselwerking tot de gewenste inzichten geleid:

- het doornemen van – ook in dit geval – een grote hoeveelheid beleidstukken, wettelijke en overige kaders, plannen, verslagen, evaluaties, procedures en protocollen, opgesteld door c.q. afkomstig vanuit onder meer de gemeente Houten, het zogenoemde RIEC Midden-Nederland² en de Veiligheidscoalitie Midden-Nederland³. De rekenkamer verwijst in het vervolg van dit memorandum bewust slechts beperkt naar specifieke documentatie
- het voeren van informatieve gesprekken. Behalve bij de gemeente Houten was de rekenkamer welkom – en voelde zich dat ook – bij
 - * de programmamanager van het district West van het RIEC Midden-Nederland
 - * de chef van het basisteam Lekpoort van de politie
 - * de gebiedsofficier van het arrondissementsparket Midden-Nederland.

De rekenkamer heeft ook contact gehad met de vaste vertegenwoordiger van de belastingdienst in het RIEC Midden-Nederland, die om hem moverende redenen afzag van het voeren van een informatief gesprek. Op grond van tussentijds opgedane bevindingen heeft de rekenkamer afgezien van het organiseren van contacten met bewoners, zakelijke dienstverleners en/of docenten.

III Bevindingen

In algemene zin, maar zeker rond het onderwerp ‘ondermijnende criminaliteit’ past de rekenkamer veel bescheidenheid. Onderzoekers Peter van Loon en Frank Hordijk hebben de overtuiging opgedaan dat de gemeente Houten doet wat in redelijkheid kan en moet worden gedaan – op vrijwel elk sub-domein in vaak nauwe samenwerking met partijen die samen met Houten als ‘de overheid’ kunnen worden gezien. De rekenkamer is onder de indruk van de bevlogenheid waarmee de hierboven aangegeven gesprekspartners, vanzelfsprekend met hun vele collega’s en veelal in wisselwerking met weer andere organisaties en personen, er alles aan doen om ‘de’ georganiseerde criminaliteit in Houten en omgeving zoveel mogelijk – en zowel preventief als repressief – een stevige voet dwars te zetten.

² Zie verder in dit memorandum.

³ Zie verder in dit memorandum.

Rekenkamer Houten

Ondermijnende criminaliteit – ook in Houten

27 september 2024

Blad 7 van totaal 15

De rekenkamer beperkt zich in dit memorandum tot het geven van een schets van ‘beleid, organisatie en uitvoering’ van het tegengaan van ondermijnende criminaliteit in Houten. Die schets is, ondanks alle inzet en wel verkregen informatie, bij gebrek aan specifieke ‘inside information’ zeker niet volledig – maar hoeft dat ook niet te zijn om de gemeenteraad van Houten het inzicht te geven dat de rekenkamer wilde en nog steeds wil geven. De onderstaande schets komt voort uit het totaal informatie waarvan de rekenkamer wel kennis kon nemen.

**

1.

In 2019 gaf de Raad van State ⁴ niet zozeer een definitie, maar wel een aantal definiërende kenmerken van het begrip ondermijnende criminaliteit:

- het gaat om georganiseerde criminaliteit (zij het vooral georganiseerd in flexibele netwerken en niet zozeer in hiërarchieën),
- waarmee meestal grote hoeveelheden geld worden verdiend,
- waarbij de criminele activiteiten en de gehanteerde methodes kunnen wisselen. Zij worden bepaald door de winstgevendheid en de kans om onopgemerkt te blijven,
- waarbij de grote winsten worden gebruikt om de bovenwereld te ondermijnen (witwaspraktijken, normvervaging binnen gemeenschappen en wijken, inschakeling van advocaten, accountants en notarissen),
- en waarbij de ondermijning ook dreigt door te werken naar de overheid (corruptie, aantasting van integriteit).

2.

Komt dit ook in Houten voor? Ja. Ook in het objectief en subjectief gezien veilige Houten ⁵ komt dit allemaal voor. Handel in harddrugs, witwassen van geld dat is verkregen uit criminele activiteiten, (pogingen tot) ongewenste beïnvloeding van ambtenaren en bestuurders, mensenhandel, hennepteelt, illegaal gebruik van panden, verblijf van illegale vreemdelingen, gedwongen prostitutie, al dan niet in groepsverband gepleegde inbraken, overvallen en straatroven, mishandelingen ‘in het circuit’, illegale arbeidsinzet, ronselen van (jonge) minderjarigen voor het verrichten van criminele hand- en spandiensten, grootschalige milieudelicten, structureel misbruik van zorgvoorzieningen: de lijst is lang, maar nog flink uit te breiden, en ook Houten heeft met alles te maken.

⁴ ‘De rol van gemeenten in de bestuurlijke en integrale aanpak van ondermijning’, advies aan de minister van Justitie en Veiligheid van 20 maart 2019.

⁵ Zie onder meer de paragrafen 2.3 en 2.4 van het Integraal Veiligheidsprogramma (IVP) 2024-2027 van de gemeente Houten.

Rekenkamer Houten

Ondermijnende criminaliteit – ook in Houten

27 september 2024

Blad 8 van totaal 15

3.

Ondermijnende criminaliteit is veelal nietsontziend, heeft een ontwrichtende invloed op de samenleving, en manifesteert zich geregeld op meerdere van de hiervoor genoemde voorbeelden tegelijk. Een breed bekend voorbeeld: jonge of anderszins kwetsbare mensen worden gedwongen tot handelingen – en gelijktijdig tot zwijgen – die direct of indirect leiden tot (verdergaande) *macht en verdiensten* voor criminelen die zelf geen vuile handen willen maken.

4.

Houten heeft de actuele prioriteiten van de eigen inzet rond het thema ondermijnende criminaliteit in breder verband vastgelegd in het Integraal Veiligheidsprogramma (IVP) 2024-2027. Dat document – waarover iedere gemeente op grond van wetgeving in een lokale en actuele versie moet beschikken – is door de raad vastgesteld op 7 november 2023.

Het IVP is nadrukkelijk integraal georiënteerd: het gaat ook in op onder meer *sociale* veiligheid (waaronder het voorkomen van woninginbraken, die soms zeer ingrijpende gevolgen voor het gevoel van veiligheid van inwoners hebben), het voorkomen van *jeugdoverlast*, het bevorderen van de *brandveiligheid* van appartementencomplexen en op *digitale* veiligheid.

5.

Houten is één van de gemeenten die participeren in het Regionaal Informatie- en Expertise Centrum Midden-Nederland (RIEC MN). De regio waarop dit RIEC zich richt is groot: die bestrijkt de provincies Flevoland en Utrecht, nog aangevuld met (de gemeenten in) de Gooi- en Vechtstreek. De RIEC-regio's in Nederland, dus ook die van het RIEC MN, sluiten aan op de indeling in eenheden van de politie.

Het RIEC MN is breed actief, met steeds de intentie ondermijnende criminaliteit tegen te gaan door

(a) het genereren en uitwisselen van informatie tussen participanten als gemeenten, politie, openbaar ministerie, belastingdienst, arbeidsinspectie, douane en voedsel- en Warenautoriteit,

alsmede door

(b) het betrekken van *bijvoorbeeld* specifiek gekwalificeerde boa's bij handhavingsacties

(c) het op aanvraag inzetten van concrete, specifieke capaciteit op thema's als *bijvoorbeeld* communicatie richting inwoners en bedrijfsleven (bevorderen bewustwording), trainingen weerbaarheid voor ambtenaren en bestuurders ('laat je niet beïnvloeden') en programma's op scholen ('zeg nee als iemand je wil laten meedoen').

Rekenkamer Houten

Ondermijnende criminaliteit – ook in Houten

27 september 2024

Blad 9 van totaal 15

De bedoelde specifieke capaciteit kan door gemeenten worden betrokken vanuit het *team operationele versterking*, zoals dat vanuit het RIEC actief is. De gemeente Houten laat zich rond specifieke casuïstiek vanuit dit team bijstaan (in het bijzonder voor juridisch advies en voor specialistisch toezicht).

Het RIEC MN werkt mede op basis van een periodiek herzien *eenheidsondermijningsbeeld*.

Op dezelfde schaal als het RIEC MN, dus van de regio Midden-Nederland, is de zogenoemde *Veiligheidscoalitie Midden-Nederland* ingericht. Dit samenwerkingsverband ⁶ is ontstaan toen de aansturing van het Bureau Regionale Veiligheidsstrategie (RVS) en die van het RIEC MN werden gesynchroniseerd. Het RVS noemt zich ‘een bureau van en voor de 38 gemeenten binnen de regio, het Openbaar Ministerie en de Politie van Midden-Nederland. (...) Bureau RVS ondersteunt de veiligheidspartners om effectief de krachten te bundelen in het veiliger maken van de regio.’

De Veiligheidscoalitie Midden-Nederland werkt al jaren met (periodiek herziene) versies van een actieplan tegen ondermijnende drugscriminaliteit in Midden-Nederland dat als veelzeggende naam ‘Wie praat, die gaat’ heeft. In versie 3.0, opgesteld voor de jaren 2023-2026, staat (opnieuw) geen woord Spaans:

- de problematiek is groter dan het mogelijk lijkt, en breed en ‘overall’ aanwezig
- het geweld is veelal excessief en meedogenloos
- er spelen grote zorgen over zogenoemde ‘jonge aanwas’, en
- boven- en onderwereld dreigen (verdergaan) te vermengen.

Alleen door samenwerken (‘Eén sterke overheid’), waaronder ook het gericht verzamelen, veredelen, delen en opvolgen van informatie valt, kunnen zogenoemde criminele samenwerkingsverbanden worden geïdentificeerd en teruggedrongen. Overheden, dus ook gemeenten, moeten tegelijk nadrukkelijk (blijven) werken aan hun weerbaarheid.

⁶ Het is soms, ook voor de rekenkamer, moeilijk te volgen en/of precies te onderscheiden, maar:

- voor de regio is een *regionaal veiligheidscollege* ingericht
- onder verantwoordelijkheid daarvan is onder meer een *bestuurlijke werkgroep georganiseerde ondermijnende criminaliteit Midden-Nederland* actief
- die *bestuurlijke werkgroep* vormt tevens de *stuurgroep* voor het RIEC MN
- de burgemeester van Nieuwegein is voorzitter van de *bestuurlijke werkgroep* en lid van het dagelijks bestuur van het RIEC MN (annex het bureau RVS)
- de burgemeester van IJsselstein is namens het district West-Utrecht (met daarbinnen ook de gemeente Houten) bestuurlijk vertegenwoordiger in de *bestuurlijke werkgroep* die tevens stuurgroep RIEC MN is. Deze burgemeester is tegelijk voorzitter van de *districtelijke integrale stuurploeg*.

Rekenkamer Houten

Ondermijnende criminaliteit – ook in Houten

27 september 2024

Blad 10 van totaal 15

De Veiligheidscoalitie Midden-Nederland onderscheidt voor de jaren 2023-2026 overigens nog twee andere prioriteiten (zie in dat verband het document Veiligheidsstrategie 2023-2026): het voorkomen van maatschappelijke onrust⁷ en digitale veiligheid.

6.

De politieregio Midden-Nederland is verdeeld in vijf districten. Houten valt onder het district West-Utrecht. Zoals elk district werkt ook West-Utrecht op basis van een *districtelijk uitvoeringsplan*⁸, dat is gemaakt door de vier kern-partners in het RIEC: gemeenten, politie, openbaar ministerie en belastingdienst. Bestuurlijke afstemming vindt meerdere malen per jaar plaats in het zogenoemde *districtelijk veiligheidscollege*, bestaande uit de burgemeesters in het district, de gebiedsofficier en een aantal leidinggevend van de politie. Rond bijzondere casuïstiek wordt de regie inzake de opsporing van strafbare feiten gevoerd vanuit de zogenoemde *districtelijke integrale stuurploeg*.

Het district West-Utrecht van de politie kent drie zogeheten basisteam. Houten valt onder het basisteam dat werkzaam is voor de gemeenten Houten, Nieuwegein en Vijfheerenlanden. Burgemeester Gilbert Isabella heeft elke twee weken een veiligheidsoverleg met de leiding van het basisteam. Ambtelijk vindt, ook tweewekelijks, afstemming over bijzonderheden, ontwikkelingen en prioriteiten plaats tussen de projectleider georganiseerde ondermijnende criminaliteit van Houten en de zogenoemde *operationeel expert ondermijning* van het basisteam.

Vanuit het RIEC MN is, (ook) voor het district West-Utrecht, een *districtelijk team ondermijning* actief⁹. Dat team heeft in 2021 een zogenoemde *bestuurlijke weerbaarheidsscan* in de gemeente Houten uitgevoerd. De meeste van de daaruit voortgekomen aanbevelingen, bijna alle heel concreet van aard, zijn naar het zich laat aanzien actief opgevolgd. Zo is de Algemene plaatselijke verordening aangepast om in meer situaties een onderzoek te kunnen (laten) doen op grond van de Wet Bibob (Wet bevordering integriteitsbeoordelingen door het openbaar bestuur).

⁷ De burgemeester van Houten is tegen deze achtergrond voorzitter van de zogenoemde *bestuurlijke werkgroep maatschappelijke onrust*.

⁸ Zie verder in dit memorandum.

⁹ Het jargon is als vermeld veelomvattend. Binnen dit team is onder meer een *bestuurlijk uitvoerings-specialist* actief, die deel uitmaakt van het *team operationele versterking* van het RIEC MN. Volgens een wervingstekst op internet is die specialist ‘verantwoordelijk voor het aanjagen en ondersteunen van de bestuurlijke aspecten binnen de integrale aanpak van het programma ondermijning binnen het district. Zij of hij helpt de gemeenten met het vergroten van hun bestuurlijke interventie-mogelijkheden. De werkzaamheden zijn zeer divers zijn en lopen uiteen van het maken van een plan van aanpak op de thema’s die in het district prioriteit hebben via de regie voeren op een project tot het bieden van juridische ondersteuning bij een ondermijningscasus.’

Rekenkamer Houten

Ondermijnende criminaliteit – ook in Houten

27 september 2024

Blad 11 van totaal 15

De rapportage van de bestuurlijke weerbaarheidsscan uit 2021 en opvolging daarvan – het *weerbaarheidsplan 2023-2024 Houten* – zijn zeer de moeite waard om periodiek ter hand te nemen, zeker ook voor raadsleden. De rekenkamer ziet meerdere rode draden:

- wees doorlopend en breed alert op alle signalen die direct of indirect op criminele activiteiten zouden kunnen wijzen
- organiseer en bevorder het veilig kunnen doen van meldingen door inwoners, ondernemers en dienstverleners, alsmede door medewerkers en bestuurders
- houd geregeld gerichte, multidisciplinair ingestoken handhavingsacties. Bezoek *bijvoorbeeld* de ene keer een industrieterrein, bij een volgende gelegenheid (zoveel mogelijk gelijktijdig) een aantal afhaal- en bezorgrestaurants en enige tijd daarna een selectie aan locaties in het Houtense buitengebied. Landelijke ervaring leert dat niemand die wordt bezocht een integrale actie ‘leuk’ vindt, maar dat het begrip in het algemeen groot is. Het resultaat manifesteert zich zeker *niet* altijd in heterdaadjes-of-aanhoudingen, maar in alle gevallen *wel* in een voor velen *zichtbaar* actief en alert acterende overheid
- communiceer actief met onder meer ondernemers, notarissen, autoverhuurders en eigenaren van (vrijkomende) bebouwing in het buitengebied.

De weerbaarheids-documentatie wijst op uiteenlopende, bijna alle heel concreet te nemen acties en maatregelen, waarvan het goed is om vast te stellen wat de stand van zaken eind 2024 is. Vanzelfsprekend zal ook (en tijdig) een ‘weerbaarheidsplan’ voor 2025 en verder moeten worden opgesteld. De raad van Houten mag verwachten dat voorafgaand aan het opstellen daarvan keuzes worden voorgelegd, mede voorzien van indicaties van de risico’s die de gemeente bewust zou nemen als niet in specifieke acties en/of structurele capaciteit zou worden geïnvesteerd.

Tegen deze achtergrond is ook het *Districtelijk uitvoeringsplan aanpak ondermijning West-Utrecht 2023-2024*, waarvoor het districtelijk veiligheidscollege verantwoordelijk is, is zeer de moeite waard om te (her-)lezen. De inhoud blijft de neus op de feiten drukken: overheden doen (gezamenlijk) veel, maar het kan altijd meer en beter – en dat zal op specifieke onderwerpen ook beslist en snel moeten. Het plan vermeldt onder de noemer Weerbare overheid (paragraaf 4.5) het volgende:

‘Een weerbare overheid is een overheid waar inwoners, bedrijven en maatschappelijke partners op kunnen vertrouwen. En een overheid die tegenstand biedt aan ondermijnende criminaliteit. Dat vraagt doorlopend om versterking, want een weerbare overheid is nooit af. Het afgelopen jaar is er geïnvesteerd in het bewust en alert maken van met name boa’s, toezichthouders en raadsleden van gemeenten. Daar is veel mee bereikt. Tegelijk is er nog veel te doen. (...) Er zijn nog steeds teams die onvoldoende alert omgaan met signalen van georganiseerde criminaliteit en deze

Rekenkamer Houten

Ondermijnende criminaliteit – ook in Houten

27 september 2024

Blad 12 van totaal 15

niet altijd melden. Er valt met name winst te behalen bij afdelingen als vastgoed, burgerzaken, financiën en het sociale domein.

Een goed opgebouwde gemeentelijke informatiepositie blijkt lastig realiseerbaar. Een gemeente *heeft* veel informatie, maar *is* geen informatie-organisatie. Ondanks dat er al veel is uitgezocht en ontwikkeld op het gebied van gegevensdeling bestaan hierover nog veel zorgen en lijken we de antwoorden waarnaar we op zoek zijn niet altijd te vinden. Ook ligt er een opgave op integriteit en betrouwbaarheid’.

Bij dit laatste – integriteit en betrouwbaarheid – wijst het plan specifiek op de noodzaak om gemeentelijke medewerkers met toegang tot potentieel gevoelige informatie nadrukkelijk te screenen. Die stellige aanbeveling is ook opgenomen in de eerdergenoemde bestuurlijke weerbaarheidsscan 2021 inzake de gemeente Houten.

7.

Alles begint bij informatie, en dus bij meldingen en de opvolging daarvan. De drie gesprekspartners van de rekenkamer – als vermeld van het RIEC MN, van de politie en van het openbaar ministerie – zijn van mening dat Houten doet wat in redelijkheid van de gemeente mag worden verlangd.

Tegelijk kan het altijd meer, en kan het ook altijd intensiever. Zo is de capaciteit die de gemeente Houten intern beschikbaar heeft voor het doen van Bibob-onderzoeken heel beperkt, terwijl de kracht van de inzet van het instrument groot en onomstreden is. Als de rekenkamer de meerjarig begrote bedragen voor het uitvoeren van het IVP 2024-2027 beziet, dan valt direct op dat het overgrote deel van de lasten volgt uit de (onvermijdelijke) financiering van de gemeenschappelijke regeling Veiligheidsregio Utrecht, en dat de kosten van specifieke interne formatie – nog los van die inzake boa-capaciteit – op het werkveld ondermijnende criminaliteit zowel absoluut als relatief heel klein is.

Gerichte doorontwikkeling van het verkrijgen, verwerken, verrijken en opvolgen van meldingen?

Houten werkt sinds enige tijd met het platform PGax, maar moet nog (nader) investeren in het ontwerpen, vaststellen en toepassen van interne richtlijnen en van een specifiek privacyprotocol ¹⁰.

¹⁰ In het eerder aangehaalde advies van de Raad van State (zie voetnoot 4) is in dit verband een aantal aandachtspunten opgenomen. Tegelijk is de strekking: zie privacy en de AVG als cruciale en onverkort in acht te nemen kaders, maar vooral niet als reden om als gemeenten niet snel en gericht door te gaan.

Zoals alle gemeenten kan ook Houten gebruik maken van het landelijke model-privacyprotocol ‘Handleiding binnengemeentelijke gegevensuitwisseling ten behoeve van de bestrijding van ondermijning’, dat is opgesteld naar aanleiding van het bedoelde advies van de Raad van State.

Rekenkamer Houten

Ondermijnende criminaliteit – ook in Houten

27 september 2024

Blad 13 van totaal 15

Voorlichting en awareness-sessies onder ambtelijk medewerkers, al dan niet samen met partijen waarmee de gemeente veelvuldig samenwerkt, gericht op het (nog) beter leren onderkennen van signalen die op misstanden of op risico's tot het ontstaan van misstanden wijzen?

Van de collega die bij de bezoekersbalie iets niet vertrouwt, de medewerker bij financiën die op zondag iets vreemds denkt te zien bij een leegstaande schuur in Tull en 't Waal, 't Goy of Schalkwijk, de specialist bij het sociaal team die een vorm van (beginnende) mensenhandel vreest, de schooldocent die merkt dat een jonge knul veelvuldig 's nachts aan het werk is, de collega die zich door wie ook onder druk gezet voelt om een exploitatievergunning voor een snackbar of shishalounge af te geven, de jongerenwerker bij van Houten&co die zorgen heeft over een groepje meiden: iedere melding kan relevant zijn, en beter vijf opgevolgde *false positives* dan dat ene niet opgepakte signaal.

Contacten en voorlichting, op initiatief van de gemeente maar uiteraard in actieve wisselwerking met IKH Houten, Ondernemend Houten, vastgoedeigenaren, makelaars, accountants, notarissen, ook gericht op breed en blijvend het vergroten van generieke awareness, alsmede van het doen van meldingen die snel en gericht worden opgevolgd?

Alles kost tijd, alles kost ook geld, maar elke investering in contacten als de hierboven bedoelde zal op korte of wat langere termijn tot rendement leiden. Iedere ongewenste ontwikkeling die in de kiem kan worden gesmoord is er één – omdat vanuit *die* kiem dan niets meer kan groeien. Zien we ondernemingen op een industrieterrein zonder website, met ongebruikelijke openingstijden en met geregeld 'bijzondere' auto's voor de deur of in de buurt? Wordt een locatiebeheerder van Woonin door bewoners aangesproken omdat er op een bepaald adres vaak verschillende mensen lijken te verblijven?

De voorbeelden zijn eindeloos uit te breiden, maar het kernpunt is en blijft: wees alert, laat een kenteken noteren, laat foto's maken – en zorg als gemeente Houten voor de mogelijkheid om veilig, dus zonder het gevoel dat een vorm van represaille zou kunnen dreigen, elke melding te doen die iemand zou willen doen. Bespreek en communiceer (geanonimiseerde) meldingen en voorbeelden van specifieke casuïstiek zo breed mogelijk. Doe actief verslag van een uitgevoerde integrale handhavingsactie in het buitengebied of op een industrieterrein, deel ook mislukkingen en frustraties ('we voelden allemaal aan ons water dat het niet in de haak was, maar we konden niets doen', 'wat duurt het toch ongekend lang voordat we zo'n bestuurlijke rapportage ontvangen. Nu is het momentum om door te pakken al voorbij!), en neem geregeld een item op in de nieuwsbrief van de gemeente en/of in 't Groentje. Alles draagt bij aan een blijvend zo veilig mogelijk Houten.

Rekenkamer Houten

Ondermijnende criminaliteit – ook in Houten

27 september 2024

Blad 14 van totaal 15

III Ten slotte

Het zoveel mogelijk tegengaan van ondermijnende criminaliteit vergt doorlopend interactie, afstemming en samenwerking tussen allerhande overheids- en overheid-gerelateerde organisaties. De rekenkamer heeft vastgesteld dat Houten – bestuurlijk en ambtelijk – op alle fronten ruim invulling geeft aan de *verwachtingen* die de verschillende samenwerkingspartners, zowel binnen de regio Midden-Nederland als in het district West-Utrecht (met de gemeenten Nieuwegein en Vijfheerenlanden), van de gemeente hebben. Op de in dat verband in alle gesprekken door de rekenkamer herhaald gestelde vraag – zie onder het tweede bolletje van de onderzoeksopzet die op blad 5 van dit memorandum is opgenomen – kwam het inhoudelijk ruim toegelichte antwoord ‘ja’.

De grote hoeveelheid stukken, het uiteenlopende jargon, de diverse afkortingen en de op elementen ogenschijnlijk heel complexe bestuurlijke inrichting en borging, waarmee het tegengaan van ondermijnende criminaliteit vanuit de overheid is georganiseerd en werkt, komt op de rekenkamer soms wat bureaucratisch over – maar is dat in de praktijk niet. Alle samenwerkende organisaties zoeken en vinden naar het zich laat aanzien steeds een passend evenwicht tussen zorgvuldigheid en ‘actie’, en bewerkstelligen via dat evenwicht de op dit moment maximale daadkracht.

De rekenkamer ziet dat de gemeente Houten doet wat moet worden gedaan. Desondanks: niemand wil van Houten een gemeente met veel argwaan maken, maar tegelijk weet iedereen dat er meer criminele activiteiten plaatsvinden dan er worden *gezien* – we spreken niet voor niets over een onderwereld. Kan of zelfs moet het dan (toch) beter? De rekenkamer noemt drie aandachtspunten, waarover eerder in dit memorandum is geschreven en waarvoor meerdere gesprekspartners nadere investeringen vanuit college en raad dringend noodzakelijk achten.

Vanuit de Veiligheidscoalitie Midden-Nederland is rond deze acties snel ervaren en gespecialiseerde expertise in te huren:

- capaciteit voor het uitvoeren van *Bibob-onderzoeken* (die nu slechts marginaal voorhanden is. De gevolgen van het (te) vaak niet doen van onderzoek laten zich eenvoudig raden
- doorlopende, gerichte acties ter bevordering en bestendiging van de brede *weerbaarheid* van de gemeente. Voor 2025 dienen (opnieuw) heel concrete acties te worden onderkend, waar aan de orde voorzien van mijlpalen en indicatoren, met doorlopende aandacht voor de uitvoering ervan

Rekenkamer Houten

Ondermijnende criminaliteit – ook in Houten

27 september 2024

Blad 15 van totaal 15

- inrichting van een in alle opzichten geborgd werkend meldpunt voor ‘alle’ signalen die inwoners, ondernemers, dienstverleners, ambtelijk medewerkers, bestuurders en wie ook zouden willen geven over waarnemingen die direct of indirect verband zouden kunnen houden met crimineel handelen, of het faciliteren of het voorbereiden daarvan. Geborgd door

(1) als gemeente alleen informatie te verzamelen met inachtneming van een helder privacy-protocol wordt gewerkt, alsmede door

(2) maximale zekerheid te bieden waar het gaat om de persoonlijke veiligheid van iedere melder,

en werkend door ieder signaal met aandacht en tegelijk snel intern en/of extern op te volgen.

**

Alles draagt bij aan een blijvend zo veilig mogelijk Houten, schreef de rekenkamer al.

Onderzoekers Peter van Loon en Frank Hordijk gaan de voortgang op het dossier (ook) in 2025 met grote belangstelling volgen.

**

Digitaal ondertekend door:

Frank Hordijk
September 27 2024 1:57 PM +02:00

Rekenkamer Houten

Ondermijnende criminaliteit – ook in Houten

27 september 2024

Bijlagen

Bijlage 1

Bestuurlijke reactie

Aan de Rekenkamer
t.a.v. de heer F. Hordijk

datum	Uw kenmerk	Uw brief van	Ons kenmerk	Bijlagen
24 september 2024				

Onderwerp

Bestuurlijke reactie op memorandum over aanpak ondermijnende criminaliteit

Geachte Rekenkamer,

Wij zijn verheugd over uw conclusie dat de gemeente Houten doet wat het moet doen in de aanpak van ondermijnende criminaliteit. De drie door u geformuleerde aanbevelingen nemen wij ter harte in de uitvoering van het Integraal Veiligheidsprogramma.

In verband met wetswijzigingen zijn de eerste stappen gezet voor de herziening van het Bibobbeleid. In districtelijk veiligheidsverband West Utrecht wordt bekeken of samenwerking een meerwaarde heeft en op welke wijze dit het beste vorm gegeven kan worden. Om dit proces te ondersteunen voor de deelnemende gemeenten is onlangs landelijke subsidie aangevraagd.

Borging van meldingen en signalen heeft onze bijzondere aandacht. Daartoe roepen wij inwoners steeds op om zaken te blijven melden die duiden op (ondermijnende) criminaliteit. Juist door het netwerk van meer 'ogen en oren' vorm te geven kunnen meer vormen van ondermijnende criminaliteit aangepakt worden. Op ieder signaal wordt geacteerd. In 2025 is in de uitvoering van ons Integraal Veiligheids Programma 2024-2027 een nieuwe campagne voorzien in samenwerking met Meld Misdaad Anoniem.

De weerbaarheidsscan zoals deze door het Regionaal Informatie- en ExpertiseCentrum Midden Nederland (RIEC MN) wordt uitgevoerd in samenwerking met de gemeenten, zal in het districtelijke uitvoeringsplan voor 2025-2026 worden opgenomen en dus weer worden uitgevoerd. Houten werkt daar standaard aan mee.

U constateert dat de hoeveelheid stukken, jargon, afkortingen en gremia op het gebied van integrale veiligheid, waar de aanpak van ondermijnende criminaliteit deel van uitmaakt, omvangrijk is. Wij waarderen uw vereenvoudigde uiteenzetting hiervan voor de gemeenteraad dan ook, wetende dat ondermijnende criminaliteit een ondoorzichtig web van activiteiten betreft en een waar doolhof kan zijn.

Als u nog vragen hebt kunt u contact opnemen met Sietske Werensteijn via telefoonnummer (030) 63 92 611.

het college van burgemeester en wethouders van de gemeente Houten
de secretaris, de burgemeester,

R.M. van Netten

G.P. Isabella

Bijlage(n): -

Rekenkamer Houten

Ondermijnende criminaliteit – ook in Houten

27 september 2024

Bijlagen

Bijlage 2

Nawoord rekenkamer

De rekenkamer

- zegt het college dank voor de bestuurlijke reactie
- stelt vast dat het college de door de rekenkamer beschreven aandachtspunten integraal onderschrijft
- rekent, zonder twijfel samen met de raad, op de volledige en a-tempo opvolging van die aandachtspunten – via de acties die het college in de bestuurlijke reactie aangeeft.

**